

י. פרל

אנו חוזרים אליך, ירושלים

כסוחר בשמים לעיריית קטנית. יקום בן אחימי של יוסי שהכל מועידים לי כתר של אב בית דין בעתיד. מובילת אותו ספקותיו להמרת דת.

ומאידך יוניס אוכירוס המשכיל ורחב הדעת. שאף שחמי נטרדת בלבסטי. נראה לו שמתחישת אדישית זו שפוקדת אתי יש מוצא כפני לארבע דרכים יהן: דרך האשיליות. דרך ההסתגרות. דרך הפילרן ודרך התהיה. "דרכים אלה בלבד נראית לי אף מתוקף נפשו אינו יכול לקבל אחת מהן. כך היא שרוי עכשיו בחיפוי שים חדשים אך אינו מוצא זכינתיים אנתתו זו של אדישות".

האזירה של הערעור יהרס סוחפת גם את הנשים הליקחות חלק ברומן. שגם הן נציגות של החבריה המופיעות כאן. יעל — בתו של איש צרידה. בריריה המתיוונת וכסנופניה פלגשו של אנטיור כיס. גם הנשים בעולם של המאה ה-2 לפנה"ס שלכאורה מוגדר ואחד הוא תפי קידן. הרי הן תוהות ומתלבטות. הן מ' אבדות את ערך האהבה שלהן נוצרו. וה' בדידות. חוסר-הבטחון יהספק מדרדר את אהבתן לתאוה שורפת ומשחיתה כל חלקה טובה בן.

עם זאת אין אנו מסיימים את קריאת הספר בחלל ריק. וכמו שההיסטוריה היה לה פתרון למצב. כן גם המחבר מובילנו לסיים שנימה אופטימית ומעודדת מלווה אותה בשורות האחרונות המספרות על הקטל האכזרי שערך אנטיוכוס בירושלים. וזאת לאחר כשלונו במצרים. בירחיס תי שבי הבירה לערי השדה וביניהם גם משפחת החשמונאים: מתוך גהי הקינח יהאבל של הבורחים נשמעת קריאתו של מתתיהו המסיימת את הספר: "בכח מל' כות זו. מלכות החולמים והלוחמים. מלכות האמיצים והגאים. מלכות הטהורים והמא' מינים. אנו חוזרים אליך ירושלים לבי ניתך. לפארך לרוממך".

ולבסיף נתיחס ללשון הספר. הערכנו את רצונו של המחבר להעלות את ה' תקופה באוטנטיות של צורה ותוכן רצין זה הובילו לבחירתו בלשון חכמים. לשון התקופה. כמובן שיש בזאת מן התרימה. ומן השלמות הצורנית. אך לדעתי לשון זו פוגמת במהות הספרותית. ומאחר שהיא לשון משימרת ומילונה מוגבל יסגנונה קביע ועומד ישרידי שפה זו מן הכי תובים נשארנו בידינו — לפיכך התאורים הנמסרים בשפה זו: מצבים. גבורים " הלכידות חסרים את הדקויות שבהם. ובעיקר כשהמחבר נתפש לא פעם לנוס' חאות מלשון חכמים. לדוגמה: "נזכר במחולי ט"ו באב שהסעירוהו לפני שבר עות אחדים. אכן לא היו ימיכ טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום הכפרי רים. שבהן בנות ירושלים יוצאת בכלי לבן שאולים שלא לבייש את מי שאין לו". ... וכך עד סוף הפרשה הדנה בטי' באב בתלמוד. כמובן שהבאת נוסחאית אלו בשלמותן. או פתגמים ומטבעות לי שונות כציטטות ומבלי להציגן כציטטות פיגמים בלשון הספר ומכאן לא במעט גם בעיצוב יחוד גבוריו.

הספר "בכח מלכות זו" לאברהם שלו (הוצאת אוגדן ירושלים) הגו רומן היס' טורי המגולל פרשת חמש השנים בארץ ישראל של המאה השניה לפנה"ס (175—170). חמש השנים הוא אירך זמן קצר יחסי לרומן היסטורי. אולם למתודעים לתקופה זו עולות שנים אלה של קדם מרד החשמונאים. בשנים של יורה ריי תחת בעולם המזרח-תיכוני ובירושלים בפרט. שנים של תהו ובהו. ניפוץ ערכים וספקנות. שהביאו לחוסר אונים האומר אדישות ויאוש נוקב.

ההתדרדרות של העולם במאה ה-2 מתוארת בסדרת ספורים השוזרים זה בזה. ספוריהם של אנשים שהם חתך למעמד שמעל-לבינוני. לאנשים היוצאים ובאים ב' חברה הירושלמית. הגבוהה. בין אנשי השלטון. הכהונה. ואף בחצרות מלכים דורכים הם.

עם זאת הרי גם בנציגות הברתית זו אנו מבחינים בשתי קביצות. האחת — הגיבורים ההיסטוריים. דמויות שאנו מ' כירים את שמותיהם מן המקורות ומן התלמוד: כיוסי בן יועור איש צרידה. יוסי בן יוחנן אב בית הדין. חוניו הכהן ולהבדיל אנטיוכוס אפיפנס. כל הדמויות ההיסטוריות האלה מתוארות כפי שההיס' טוריה נהגה להעלות אותן. המחבר צמיד לתיאורן הקונבנציונלי. אולי פה ישב הוא מפתח תכונה זו או אחרת ביתר שאת וביתר פרטים: כמו התאור הנועז בהתי פרצות אפיפנס המטורף שאין גבול לי ראוות הגדלות שלו. אבל בדרך כלל הוא נאמן למקור.

לעומת זאת בקבוצת הדמויות האחרות. התיאור הפשי יותר ועשיר יותר. גיבורים אלה הם אנשים שתקופה כמו זו מסוגלת לספח. רק בה אפשר לפגוש דמויות כ' יהודה. יוניס אוכירוס ברוריה. יקום בדמויות אלה כפי שצינו נטל המחבר חופש תאורי נרחב יותר. היא מתעמק בס. פורץ לפני ולפנים של נפשמ האכולה בלבטיהם. ומנסה להעלות את תגובותיהם של מאורעות תקופתם.

"איני מוצא את מקומי בעולם זה" אומר אבפולמים ממשיך: איני חסר דבר. אך את החשוב מכל אני חסר". אבפולמוס הוא הטיפוס השלם ביותר שאפשר למצוא ב' ספר זה. הוא הצליח למזג בתוכו אח שתי התרבויות הנוגדות: יהדות יהלניזם. באיצר דבריהם של גדולי תוגי יוון. ועוד נאמן למסורת העבר. הוא היחיד שאנו תולים בו את קורט האופטימיות שנשארה בני"בו שהוא מעל לקרע ומעל ללבטים. אולם בהמשך הדברים. כשאנו פוגשים אותו לאחר חמש שנים הרי הוא ככולם — אדם מיואש. מייאש מלמצוא אדם ואמון בתקופה שהאדם איבד את צלמו. שהכהנים נרצחים מתוד תאוות שלטון קטנות של מתחריהם. שי אנשים טורפים עצמם מאכזבה. שדם אדם הוא הפקר לקפריזה והלשנה. הרי הוא בורח מבחינה נפשית בריחה שהיא מעבר ליאוש.

שאר הדמויות הן מעם שני עבריי ה' מתרס: המתיוונים מחד ושומרי המצוות מאידך. והם הם נושאי החדלון הגמור. יהודה שהוא מבני הכהנים מתיסר ומתי בלט בשאלת דורו ועצמו עד שהיא בירח